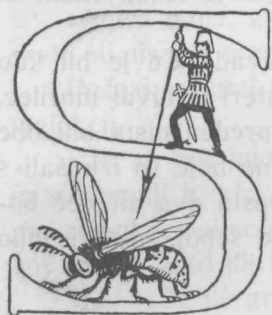

JIREČEK-JANEŽIČ:

Deželna uprava in pravo starih Slovanov.

Slovanski knezi so bili sprva samo vrhovni svečeniki in sodniki narodovi in o vojnem času njegovi vojvode. Deželne ali splošne reči so obravnavali v očitnih zborih, ki so se jih udeleževali starešine večjih rodovin ali, kadar so kaj posebnega ukrepali, tudi gospodarji plemenitih in svobodnih družin. Določevali in razsojali so po večini glasov.

Kneževi dohodki so bili prineski in priidelki deželnih lastnin, desetina, ki so jo pri deželnih vratih, v podgrajih in na semnjih od kupčijskega blaga pobirali v deželi, in naposled davki, ki so jih časih dovolili zbori. Peneze ali denar so Slovani zgodaj imeli, ker so se ga naučili spoznavati od Rimljanov; vendar pa so dolgo časa le menjavali (semenj) in sploh plačevali blago z blagom.

Iz te naredbe si moremo razlagati, zakaj so imeli slovanski knezi malo oblasti in da jim je bilo samo v nevarnih časih mogoče zediniti narodove moči ter si jih upokoriti. Ali jedva je bila nevarnost premagana in odbita, je že zopet nehala zedinjenost. Ta nesloga je bila poglavitni vzrok, da so morali Slovani v prvem času srednjega veka prebiti marsikatero nesrečo in nezgodo. Le sčasoma so prišli razvidni in oblastni knezi do tega, da so odpravili preveliko samostojnost in moč posameznih starešin, posadili nazadnje na njihovo mesto svoje poslušne uradnike in tako odstranili največjo zapreko hitrega razvitka samolastne knežje oblasti.

Slovani so imeli vsi enako pravico. Plemenite rodovine so sicer bolj častili, ker so le izmed njih volili župana, ali posebnih pravic jim niso do-

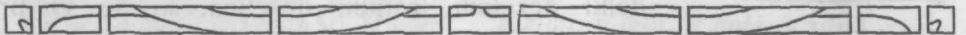
voljevali. V zborih so imeli vsi starešine sedež in glas brez razločka. Kakor so le-ti pri sodbah razsodili, tako so se morali vsi udje brez razločka vdati v razsodbo. Ženske so bile samostojne in spoštovane, ker jim je bilo mogoče izvoljenim biti za starešine, županje ali kneginje.

Pri vsem tem pa Slovanom robstvo ni bilo neznan. Rob je bil med njimi tisti, ki so ga ujeli v vojni, ali pa kdor se je tako pregrešil, da so ga obsodili k temu. Tudi roditelji so prodajali svoje otroke drugim za sužnje. Če je kak rob dobil svobodo, so ga imenovali »ognjiščanina«, ker se je smel s svobodnjaki vred greti na enoistem ognjišču.

Postava (zakon) je bila kot starodavna zapuščina posvečena in izročena bogovom v varstvo. Hranila se je v narodovih ustih v vezani besedi, sicer pa je bila zaznamovana na deskah z nekakimi črtami ali runami.

Ker se pravo in zakon vežeta z bogovi, so nastale takozvane očiste ali božje sodbe. Te so bile ognjena in vodna izkušnja. Ognjena izkušnja je bila ta, da je zatoženec moral prijeti za razbeljeno železo; če se ni opeknel, je bil spoznan za nedolžnega. Pri vodni izkušnji je bil tisti nedolžnim spoznan, ki se ni potopil. Te izkušnje pa so uporabljali le tedaj, kadar ni bilo drugega pripomočka, da se zve resnica.

Krvno maščevanje (osveta) je bilo sploh v navadi. Če je bil kdo ubit, se je vzdignila vsa zadruga nad zadrugo, v kateri je bival morilec, in dostikrat se je zgodilo, da niso poprej mirovali, preden nista bili obe pomorjeni in druga po drugi potolčeni. Te uničevalne boje so izkušali s tem ustavljati, da se je po sodbi razsodilo, da se bosta dva ali več bojevalcev, v enakem številu od obeh strani, bila med seboj, in to je bilo klanje ali sjeđanje.

FRAN ERJAVEC:

Vaku in njegovi grehi.

Vaku sem vam, dragi otroci, že pred par leti napisal v »Zvončku« povest in danes sem se ga zopet spomnil. Mnogo je že minilo od tedaj, mnogo se je izpremenilo, a Vakčeva slika mi je vedno še tako živo pred očmi. Rad sem ga imel in kadar se bom spomnil najlepših dni svojega življenja, se bom spomnil tudi na Vakca.

V osmem letu je bil tedaj, pripravljaj se je bil na prvo izpoved. Gospod katehet ga je lepo poučil, kaj mora pri izpovedi vse povedati, rekel mu je tudi, naj se je nič ne boji; vendar ga je skrbelo od dne do dne bolj, predvsem, ker so ga še domači kaj radi dražili. Tako se je približal zadnji predvečer tega važnega dne.